

СТВОРЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНО БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Ірина ДОРОЖКО

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психологічної та педагогічної антропології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків

Олена МАЛИХІНА

кандидат психологічних наук, доцент кафедри психологічної та педагогічної антропології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, м. Харків

Людмила ТУРІЩЕВА

кандидат психологічних наук, доцент кафедри педагогіки та психології Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків

В умовах організації освітнього процесу в ЗДО під час воєнного стану найактуальнішими стають питання організації психологічно безпечного освітнього простору як для здобувачів дошкільної освіти, так і вихователів, батьків вихованців. У психології потреба у безпеці розглядається як першочергова для людини. Так, А. Маслоу у своїй піраміді потреб на перший план після задоволення первинних фізіологічних потреб ставить саме потребу в безпеці. К. Хорні виокремлює дві потреби дитинства: потребу в задоволенні та потребу в безпеці, і розглядає останню як головну для розвитку дитини, бо в дитинстві важливо бути коханою, бажаною і захищеною від небезпеки [3].

Дослідники О. Косенчук, О. Стягунова під безпечним освітнім простором ЗДО розуміють «сукупність умов, що запобігають будь-яким видам фізичної, психологічної, інформаційної, соціальної, моральної, матеріальної небезпеки всіх учасників освітнього процесу, забезпечують захищеність від негативних впливів та створюють комфортність для життя і розвитку особистості» [3, с. 93]. У понятті «безпека освітнього середовища закладу дошкільної освіти» дослідники виділяють такі компоненти, як: фізична безпека (приміщення для занять та допоміжних функцій, будинок загалом, прилегла територія), психологічна безпека (зміст та методи навчання, зумовлені психологічними цілями побудови освітнього процесу), соціальна безпека (взаємовідносини всіх суб'єктів освітньої діяльності: вихованців, педагогів, батьків, адміністрація).

На думку багатьох дослідників, психологічна безпека є ключовою характеристикою освітнього середовища, а психологічно безпечне освітнє середовище - умовою для особистісного зростання її учасників.

Психологічна безпека – це стан, коли забезпечено успішний психічний розвиток дитини. Провідним її індикатором є емоційне благополуччя дитини (низький рівень тривожності, депресивності). Найбільш значущими для емоційного благополуччя вихованців виявляються наступні характеристики: доброзичливість; послідовність у відносинах; можливість бути на одному рівні з дорослими; включатися у розв’язання проблем, що виникають; позитивний емоційний контакт.

До параметрів психологічно безпечного освітнього середовища належать:

1. Прогнозованість. Це сукупність різних характеристик середовища, що відображають його надійність та стабільність, які є можливими за наявності певних правил, порушення яких тягне справедливе покарання; відсутності упереджень у судженнях і оцінках як педагогів, так і вихованців; відсутності в освітньому середовищі частих значних змін.

2. Стосунки. Якість стосунків між учасниками освітнього процесу є головною умовою забезпечення психологічно безпечного освітнього середовища, що оцінюється не лише за кількістю позитивних складових (доброзичливість, взаємоповага тощо), але й за відсутністю різних проявів психологічного насильства.

3. Інтернальність. Усвідомлення кожним учасником освітнього процесу власної відповідальності за психологічну безпеку, як свою, так і довколишніх, володіння необхідним набором комунікативних і рефлексивних компетенцій.

4. Загальний рівень стресу. Цей параметр розглядається як значущий з точки зору наслідків психологічної безпеки – спокій та благополуччя середовища.

5. Низький рівень психологічного насильства.

Забезпечення психологічної безпеки в дошкільних закладах включає різні аспекти та методи, до яких належать: аналіз і врахування індивідуальних особливостей і потреб кожної дитини, її емоційного та соціального стану в

контексті дошкільного оточення; впровадження педагогічних ігрових форм і стратегій, які спрямовані на підтримку психологічної безпеки дітей; проведення тренінгів і семінари для педагогів з питань психологічної безпеки дошкільників; забезпечення дружньої атмосфери та підтримки між дітьми в групі; наявність кваліфікованих психологів у закладі освіти; організація і проведення заходів, спрямованих на взаємодію педагогічного колективу та батьків; інформування батьків про здобутки та проблеми дітей, сприяння партнерству.

На підставі аналізу літератури встановлено педагогічні умови, що сприяють створенню психологічно безпечного освітнього середовища в умовах воєнного стану:

- належна організація освітнього процесу, що передбачає врахування принципів навчання та виховання, цілі, зміст і завдання освіти можуть бути відносно повноцінно реалізовані;
- залучення всіх суб'єктів освітнього процесу до вдосконалення функціонування установи;
- психологічна підготовка (психологічна стійкість) учасників освітнього процесу;
- психологічна безпека, відсутність проявів психологічного насильства, яка забезпечує психічне емоційне здоров'я під час освітнього процесу та гарантує створення сприятливого емоційно-психологічного клімату в освітньому середовищі;
- позитивне ставлення до безпечного освітнього середовища всіх його учасників та задоволеність особливостями цього середовища;
- забезпечення інформаційної безпеки освітнього середовища;
- організація та проведення консультацій, тренінгів, наукових семінарів і конференцій з питань формування та розвитку культури безпеки;
- дотримання правил і норм безпечної поведінки;
- наявність технологій (заходів, методів, підходів, форм тощо) забезпечення захисту від загроз всіх видів безпеки;

- готовність успішно долати труднощі, виклики, проблеми, що виникають у процесі виховання, навчання та спілкування;
- забезпечення психолого-педагогічної, професійної компетентності педагогів, психологів, спеціалістів та інших;
- психолого-педагогічний супровід формування особистості дитини;
- впровадження ефективних форм вирішення конфліктів між учасниками освітнього процесу [1].

Аналіз вищезазначених умов дозволяє виокремити серед них ті, що набувають особливого значення в умовах воєнного стану та здійснення освітнього процесу в дистанційному форматі: надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу у стресових ситуаціях, в умовах стресу війни, підвищення їх психологічної стійкості; забезпечення інформаційної безпеки освітнього середовища; налагодження ефективної комунікації педагогів з батьками.

Література:

1. Вікторчук Н. В. Безпечне освітнє середовище в закладах дошкільної освіти. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки.* 2023. №. 17. С. 43-50. URL: <http://journals.kogpa.te.ua/index.php/pedagogy/article/view/86/77>
2. Іщенко Л., Журавко Т. Безпечне освітнє середовище закладу дошкільної освіти в умовах сьогодення. *Věda a perspektivy.* 2023. №. 11 (30). URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vp/article/view/7403>
3. Косенчук О., Стягунова О. Безпека освітнього простору закладів дошкільної освіти в умовах воєнного стану. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика.* 2023. Т. 1. №. 1 (105). DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2023-105-1-90-101>